

Майбутнім дослідникам, певно, буде незрозуміло чому ми сьогодні так нарікаємо на відсутність українських фільмів — в Будинку кіно майже щомісяця прем'єри.

ХТО ЗАХИСТИТЬ НЕІГРОВЕ КІНО?

Сергій Марченко

У лютому 1999 року показали й мою картину «Відгомін забутого неба» — пізнавально-світоглядний фільм про уявлення Космосу в давнину. За відсутності фінансування на завершення півгодинної картини пішло шість років. І от минуло ще шість років, і глядачі, що були тоді на перегляді, іноді мене запитують, чому цього твору ніде не показують? Не знаю, до кого такі запитання, бо йдеться не лише про мій фільм. Принаймні, кіностудія завжди була зацікавлена у просуванні своїх картин, іноді тиражує їх на відеокасети на замовлення якоїсь школи чи університету. А чому такі фільми не хочуть показувати телеканали? Можна назвати десятки картин, які героїчними зусиллями колег-кінорежисерів завершено за останні роки на Національній кінематичці, та після прем'єри вони десь зникають. Хіба що в нічний час котрусь із них пощастить побачити на якомусь каналі.

І якщо приховується ігрове — про це книга Лариси Брюховецької «Приховані фільми. Українське кіно 1990-х» — так само замовчується й науково-популярне та документальне. Кінематограф, який ніс знання чи об'єктивний погляд на події та явища, стає нібито непотрібним. Роками складалася суспільна думка, що українське кіно вмерло, а неігрове — й поготів. Насправді ж воно існує, тільки на його шляху до глядача чиняться перешкоди. Наприклад, 108-серійна науково-пізнавальна програма «Невідома Україна, нариси нашої історії» (НКУ, 1993) — після презентації в Будинку кіно чомусь пролежала аж три роки! І була показана не на національному, а лише на комерційному каналі ICTV, що далеко не охоплював усю Україну. Серіал є своєрідною кіномонографією, кінопідручником з історії України від неоліту до сьогодення, та сьогодні з ним мало хто знайомий. Так само глядач не обізнаний й з циклом Ростислава Пляхова-Модестова «Країна в центрі Європи», «Роздоріжжя», «Термінал» (НКУ, 1999) — картини, що мали б розширити світогляд, працювати на державу, а вони лежать на полиці. Ось має бути прем'єра документального фільму Вікторії Мельникової «Консонанс» (НКУ, 2004), чи масовий глядач побачить цей фільм? Або, як зробити загальнодоступними кращі стрічки Київнаукфільму минулих років? Це навіть і не по-господарському, плекати майстерність, витрачатися на комбіновані зйомки й комп'ютерну графіку, на нове художнє вирішення фільмів і після прем'єри роками тримати їх (знятих «На замовлення Міністерства культури та мистецтв») подалі від людських очей. Чомусь зарубіжні неігрові фільми на телебаченні мають суттєву перевагу — попередню рекламу, глядач про них знає, очікує, час від часу вони демонструються знову, періодично з'являються нові. А наші?

Не виникає сумніву, що в симфонічному оркестрі — музиканти професіонали, і неук, що придбав рояль, фахово на ньому

не грає. А от із появою цифрових відеокамер та мультимедійних комп'ютерів склалося уявлення, що, маючи професійне обладнання, цілком можна створити кінокартину. Це добре, що сучасна відеоапаратура стає вседоступною, що в Україні тепер сотні відеостудій. Їх ставатиме ще більше — усі вузи не випустили ще стільки кінофахівців, скільки нині тих студій, і кожна щось фільмує. Вже певно знято тисячі картин, та тільки де їх можна побачити? Ця кількість у нову якість поки-що не перейшла, хоча оголошений нещодавно на одному із сайтів інтернет-кінофестиваль на це сподівається. Чудес тут годі чекати, глянемо уважніше на титри зарубіжних фільмів, виробники яких гроші рахувати уміють — там сила-силенна прізвищ! Це має наводити на думку (цілком очевидну в колі професіоналів), що якісне й конкурентне кіно може створити лише повноцінний колектив — будемо розрізняти професійний та аматорський рівні кіновиробництва.

Але ж і дивна ситуація склалася в нашому суспільстві: потреба у неігрових фільмах — існує, а студії, покликані такі картини знімати — простоюють. На просвітницькі, пропагандистські фільми міністерства, відомства, організації мають певні кошти, та їх надто мало як для кіновиробництва в умовах професійної студії. «Винаходиться велосипед»: закуповується відеообладнання, і ці кошти профануються на знімання власними силами, і так з року в рік. Іноді запрошують режисера — і до мене зверталися з такими пропозиціями. Але як братися за виробництво професійного фільму за умови аматорського підходу, коли вимагатиметься якість, коли за приклад поставитимуть високі зразки кінопродукції, а через брак коштів навіть запросити необхідних спеціалістів немає змоги?

Серед інженерів побутує повір'я: якщо минув день, а ти навіть не виміряв довжину свого столу — втрачаєш кваліфікацію. Був колектив НКУ-Київнаукфільм, було і середовище, школа, атмосфера, і стіни студії ту ауру берегли. Нині кінофахівці втрачають фах, бо за нових умов більшість із них поза кіновиробництвом — українське науково-популярне кіно почало щезати. Таке ж діється із документальним кіно й з анімацією. Немає і відповідного ринку праці для кінофахівців — а за кордоном чомусь є. Мої колеги, оператори розсилають свої резюме, і їх туди запрошують на роботу. Немає також і тендерів неігрових фільмів, напрацьований десятиліттями досвід їх знімання став нібито непотрібним, втрачається галузь. Нині її ще можна втримати хоча б на законодавчо-правовому рівні, через прийняття привабливих для інвесторів законів щодо залучення їхніх коштів у кіновиробництво. І якщо такі фільми у світі знімаються — їх люблять дивитися й діти, і дорослі, якщо вони приносять славу й зиск авторам, продюсерам, державам, то і наш новий уряд має посприяти розвитку неігрового кіно.